

DOI [https://doi.org/10.32405/2522-9958-7\(36\)-101-130](https://doi.org/10.32405/2522-9958-7(36)-101-130)

УДК 377.37.01:35

Супрун В'ячеслав Васильович,

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного адміністрування
та менеджменту освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
Київ, Україна
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3117-5834>
proftekhosvita@i.ua

Лопата Микола Петрович,

директор Переяслав-Хмельницького центру
професійно-технічної освіти Київської області,
аспірант кафедри публічного адміністрування
та менеджменту освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
Переяслав-Хмельницький, Україна.
ptu_22_phm@ukr.net

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. У статті розкриваються науково-методичні засади провадження громадського самоврядування та розвитку державно-громадського управління в освіті України: охарактеризовано мету, основні завдання, зміст, ознаки, принципи та моделі державно-громадського управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління. У нових соціально-економічних умовах сучасна система управління освітою поступово набуває ознак громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління, що має забезпечити перехід України до постінформаційного суспільства. Сучасна система управління професійною (професійно-технічною) освітою має забезпечити прискорений випереджувальний інноваційний розвиток, а також створити умови для відтворення соціокультурного середовища для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом усього життя.

При цьому важливого значення набувають науково-теоретичне обґрунтування державно-громадської моделі управління в закладі професійної (професійно-технічної) освіти і розроблення рекомендацій з

провадження громадського самоврядування та розвитку державно-громадського управління в професійній (професійно-технічній) освіті як пріоритет державної освітньої політики України в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління. Умовою ефективного управління освітою є взаємодія органів державної влади з органами громадського самоврядування, які мають право вносити пропозиції щодо формування державної освітньої політики, вирішувати питання освітньої, науково-дослідницької, методичної, фінансово-економічної діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти у межах визначених чинним законодавством повноважень.

Авторами статті зроблено спробу аналізу наукового розуміння поняття та змісту громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління закладами освіти; досліджено науково-методологічні основи державно-громадського управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти, розглянуто сутність та особливості впровадження громадського самоврядування та державно-громадського управління в діяльність сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти; проаналізовано стан взаємодії і взаємин основних суб'єктів державно-громадського управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти – Переяслав-Хмельницького центру професійно-технічної освіти Київської області.

Ключові слова: управління; громадське самоврядування; учнівське самоврядування; учнівська рада; наглядова (підкувальна) рада; батьківський комітет; професійна (професійно-технічна) освіта; децентралізація.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Підвищення якості і конкурентоспроможності української освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти у нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграції її в європейський і світовий освітній простір об'єктивно зумовлюють саме ключову роль державно-громадської моделі управління та громадського самоврядування.

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління, який розвивається на ґрунті демократичних принципів, забезпечує формування активних громадян, які розділяють демократичні цінності, генерують атмосферу успішності, щастя і творчості тощо. Навчання в такому закладі освіти є більш ефективним, приємним і продуктивним. Саме тому ключовим завданням реформування національної системи освіти є зміна засад управління і

запровадження державно-громадської моделі та громадського самоврядування. Водночас, як свідчить європейська практика, під час зміщення акцентів управління з державного на громадське в переході на системний, корпоративний характер і виявляється потужний стимул розвитку, послідовної гармонізації державно-громадського управління, збагачення громадського потенціалу в управлінні, розвитку нових підходів до управління, які, зі свого боку, виступають джерелом реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Метою державно-громадського управління професійною (професійно-технічною) освітою є оптимальне поєднання державних та громадських засад в інтересах особистості, соціуму та влади. Основними його завданнями є реалізація визначених прав та обов'язків педагогічних працівників, здобувачів освіти та їхніх батьків на участь в управлінні закладами освіти; демократизація державного управління професійною (професійно-технічною) освітою; задоволення потреб та інтересів учасників навчально-виховного та навчально-виробничого процесів; розвиток погоджувальних механізмів у вирішенні загальних проблем.

Актуальність проблеми дослідження полягає в тому, що не тільки зроблено спробу дослідити науково-методологічні основи державно-громадського управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти, а й показано модель запровадження такого управління на прикладі окремого закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз основних досліджень та публікацій показує, що вивченню проблеми становлення і розвитку громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління освітою приділяється все більше уваги як у сфері наукового пізнання, так і у практичних питаннях її реалізації.

Питання державно-громадського управління, державної освітньої політики й управління освітою, залучення громадськості до управління досліджували В. Андрущенко, Я. Болюбаш, В. Бочкар'єв, Л. Гаєвська, А. Гошко, В. Грабовський, Б. Гранже, М. Дарманський, Г. Єльнікова, В. Журавський, О. Зайченко, Л. Зязюн, Л. Калініна, Л. Карамушка, Н. Клокар, М. Комарницький, С. Королук, К. Корсак, В. Кремень, В. Куйбіда, Н. Лавриненко, В. Луговий, Н. Ничкало, Н. Протасова, В. Радкевич, В. Рогова, Г. Сурмило, Г. Федоров, П. Худомінський, Т. Шамова та ін. [1], [5], [6], [7], [8], [11], [13], [14], [21].

Сучасний стан реформування системи освіти України характеризується змінами в усіх її підсистемах, зокрема не на останньому місці стоять питання управління у сфері освіти. Особлива увага приділяється державно-громадському управлінню закладами професійної (професійно-технічної)

освіти. Громада є основним замовником освітніх послуг, а держава зобов'язана надавати такі послуги, які задовольняли б як здобувачів, так і надавачів професійної (професійно-технічної) освіти.

Отже, можна сказати, що сучасна система управління освітою починає набувати ознак державно-громадської моделі управління. Така структура управління повинна забезпечити перехід української держави до інноваційного постінформаційного суспільства, а також створити економічне, соціальне, духовне та культурне середовище, яке б сприяло всебічному розвитку особистості протягом життя, підвищенню освітнього рівня громадян для забезпечення сталого європейського розвитку України [1], [11].

Умовою ефективного управління освітою є взаємодія органів державної влади з органами громадського самоврядування, які мають право вносити пропозиції щодо формування державної освітньої політики, вирішувати питання освітньої, науково-дослідницької, методичної, фінансово-економічної діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти у межах визначених чинним законодавством повноважень.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування державно-громадської моделі управління в закладі професійної (професійно-технічної) освіти, розроблення рекомендацій з провадження громадського самоврядування та розвитку державно-громадського управління в професійній (професійно-технічній) освіті як пріоритет сучасної державної освітньої політики України в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління.

Відповідно до поставленої мети було визначено такі **завдання**:

- здійснити аналіз наукового розуміння поняття та змісту державно-громадського управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах модернізації освіти;
- проаналізувати правові механізми взаємодії суб'єктів сучасної моделі управління та самоврядування в освіті в умовах децентралізації;
- визначити ознаки та моделі державно-громадського управління, його принципи, що виходять із завдань держави щодо досягнення загальної рівноваги;
- здійснити оцінювання заходів державно-громадського управління закладами освіти;
- розглянути сутність та особливості провадження державно-громадського управління в діяльність сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти;

- обґрунтувати й удосконалити механізм громадського самоврядування та реалізації політики державно-громадського управління в професійній (професійно-технічній) освіті;
- проаналізувати стан взаємодії і взаємин основних суб'єктів державно-громадського управління із закладом професійної (професійно-технічної) освіти на прикладі Переяслав-Хмельницького центру професійно-технічної освіти Київської області.

Об'єкт дослідження – формування та реалізація державно-громадського управління системою освіти.

Предмет дослідження – державно-громадське управління в системі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах децентралізації.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання та загальнонаукові методи пізнання: логічного та порівняльного аналізу (для виявлення особливостей державно-громадського управління в професійній (професійно-технічній) освіті як окремих освітніх ланці); системного аналізу (для формування цілісного уявлення про систему публічного управління та громадського самоврядування в системі професійної (професійно-технічної) освіти; аналізу і синтезу (для визначення понять «регіоналізація професійної (професійно-технічної) освіти», «освітні потреби», «державно-громадське управління регіональною професійною (професійно-технічною) освітою»; статистичний метод та метод економічного аналізу (для оцінювання стану розвитку професійної освіти регіону); соціологічні методи (для виявлення стану професійної (професійно-технічної) освіти регіону з погляду соціальних груп та суб'єктів освітнього процесу) тощо.

Теоретичною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних учених, наукові дослідження у сфері державно-громадського управління, законодавчі та нормативно-правові акти, що встановлюють правові й організаційні основи суспільних відносин у сфері професійної (професійно-технічної) освіти України та громадського самоврядування у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Методологічну основу дослідження становлять: закони і категорії наукового пізнання; системно-синергетичний підхід до пізнання процесів та явищ у нестабільних системах, зокрема соціальних; закони і закономірності інноваційного розвитку соціально-педагогічних систем; теоретичні

положення загального менеджменту й освітніх інновацій як сучасного спеціалізованого наукового напрямку управління інноваційними процесами провадження громадського самоврядування і розвитку державно-громадського управління в професійній (професійно-технічній) освіті та прогностичними тенденціями їх розвитку; принципи науковості, історизму, взаємозв'язку теорії і практики управління соціальними системами; положення про об'єктивність взаємозв'язку професійної (професійно-технічної) освіти із соціально-економічними змінами, які відбуваються у суспільстві; принципи єдності теорії і практики, що забезпечують теоретичне, емпіричне й експериментальне вивчення предметів та явищ з метою розкриття сутності державно-громадського управління розвитком освіти; наукові засади сучасної філософії, психології, педагогічної інноватики щодо дієвої сутності особистості та її активної перетворювальної ролі у процесі становлення і розвитку.

У праці використано: історико-гносеологічний, економіко-статистичний підходи – для аналізу сучасного стану державного регулювання в професійній (професійно-технічній) освіті; методи аналізу й синтезу – для розроблення ефективного механізму реалізації державної політики управління та громадського самоврядування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; експериментальний – для формування напрямів удосконалення державного регулювання та громадського самоврядування у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, системно-структурний, системно-функціональний, системно-синергетичний, діяльнісний підходи до пізнання процесів та явищ у відкритих динамічних системах.

Наукові результати, теоретичні положення й висновки дослідження було здійснено на основі теми науково-дослідної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» в межах діяльності лабораторії методології та практики професійного розвитку сучасного освітнього менеджера – «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільної трансформації в Україні (номер державної реєстрації РК № 0116U007183).

Роль авторів полягає в розробленні пропозицій щодо вдосконалення державно-громадського управління в системі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах децентралізації.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Система освіти в Україні перебуває у стадії оновлення, модернізації та людиноцентристського спрямування. Інвестування в освіту є важливим чинником економічного і соціального розвитку, найефективнішим засобом соціальних змін. Освітня політика стає державним пріоритетом України, адже

саме це є основою політичного, економічного, соціального та духовного прогресу суспільства.

Головним завданням сучасної української освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, здатної до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, яка має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності [3], упровадження ідеї демократії, життя в умовах сучасної держави, дотримання її законів, відстоювання своїх прав і свобод, практичної реалізації в подальшому дорослому житті знань, здобутих у закладі освіти. Це можна здійснити, на нашу думку, лише за допомогою створення системи державно-громадського управління.

Основними нормативно-правовими документами, що визначають можливість упровадження державно-громадського управління у закладі освіти, є такі:

- Конвенція про права дитини (ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року, для України чинна з 27 вересня 1991 року);
- Конституція України (ухвалена Верховною Радою України 28 червня 1996 року);
- Закон України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 року);
- Закон України «Про загальну середню освіту» (від 13 травня 1999 року);
- Закон України «Про професійно-технічну освіту» (від 10 лютого 1998 року);
- Національна доктрина розвитку освіти (затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року);
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року, № 344/2013);
- Положення про загальноосвітній навчальний заклад (затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року, № 778);
- Положення про професійно-технічний навчальний заклад (затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 1998 року, № 1240);
- Положення про навчальне господарство професійно-технічного навчального закладу, що здійснює підготовку кваліфікованих робітників для сільського господарства (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2006 року, № 527);
- Положення про навчально-практичний центр (за галузевим спрямуванням) професійно-технічного навчального закладу (затверджене

наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 червня 2012 року, № 694);

- Порядок надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики зі змінами (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року, № 770;

- Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 5 лютого 2001 року, № 45) [3], [4], [9], [10], [12], [15], [16].

Зауважмо, основним законом України – Конституцією, законодавчими актами України, що стосуються освітньої діяльності, визначено стратегічні цілі, завдання, пріоритетні напрями й способи модернізації в управлінні системою освіти. Основними напрямками розвитку освіти є демократизація, децентралізація, перехід до державно-громадської моделі управління освітою.

Національною доктриною розвитку освіти України визначено, що сучасна система управління освітою має розвиватися як державно-громадська, водночас вона повинна враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії закладів освіти, конкурентоспроможність їх освітніх послуг. Діяльність у сфері освіти має спрямовуватися на пошуки нових демократичних відкритих моделей управління, що орієнтує освітні процеси не на відтворення, а на розвиток. Нова модель системи управління сферою освіти має бути демократичною і відкритою. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, унаслідок чого змінюються навантаження, функції, структура і стиль центрального та регіонального управління освітою [15].

Крім того, Національною стратегією розвитку освіти на період до 2021 року ухвалено основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики у галузі освіти у сучасних економічних та соціокультурних умовах [16]. Гнучка, цілеспрямована, ефективна система державно-громадського управління освітою, що забезпечує інтенсивний розвиток та якість освіти, спрямованість її на задоволення потреб країни та запитів особистості, передбачає оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління професійною (професійно-технічною) освітою; перерозподіл функцій і повноважень між центральними та регіональними органами управління освітою, органами місцевого самоврядування, закладами й установами професійної (професійно-технічної) освіти; розроблення системи заходів (нормотворчих, науково-методичних, фінансово-економічних тощо) щодо впровадження децентралізації управління, автономії закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти, розширення їх прав і можливостей щодо фінансової самостійності;

апробацію і впровадження різних моделей державно-громадського управління розвитком закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти; перехід до програмно-цільового управління тощо.

У розділі «Модернізація системи управління освітою» Національної стратегії розвитку освіти на 2012–2021 рр. виокремлено також основні засади цього процесу через розвиток моделі державно-громадського управління, посилення ролі та взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними суб'єктами і партнерами [16].

Ученими та практиками розглядаються історичні та методологічні основи дослідження цієї тематики, аналізуються пріоритети освіти в сучасних умовах розвитку держави, розробляються теоретичні основи розуміння наявних моделей управління освітою, їх утілення на різних рівнях освіти.

Так, відповідно до визначень директора департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації В.Рогової змістом державно-громадського управління є діяльність його суб'єктів за двома напрямками. *Перший* – забезпечення функціонування освітньої сфери: участь у підготовці, прийнятті та реалізації нормативно-правової бази; взаємодія державних органів і громадських об'єднань та організацій, які сприяють гармонізації, гуманізації та громадсько-правовому закріпленню різноманітних організаційних та організаційно-правових форм взаємин учасників навчального процесу; залучення в освіту сил і засобів юридичних та фізичних осіб. *Другий* напрям передбачає розвиток системи освіти: розроблення та реалізацію відповідних програм, спрямованих на її модернізацію; удосконалення змісту, форм і методів освітньої діяльності; підготовку, ухвалення і введення в дію нормативних документів щодо стимулювання діяльності закладів освіти й органів управління ними [18].

Водночас, Н.Клокар зазначає, що процеси формування та розвитку демократичного суспільства в Україні неможливі без якісних змін на рівні управління всіма галузями, зокрема освітою. Цілком очевидним є те, що професіоналізм державних службовців у освіті є ключовим у вирішенні багатьох питань децентралізації влади, зокрема забезпечення якості освіти всіх жителів району (міста), села чи територіальної громади, що можна зреалізувати лише за умови тісної співпраці влади, освіти і громади. Участь керівників місцевих органів управління освітою в роботі асоціацій, консорціумів, громадських організацій є додатковим стимулом розвитку професійних компетентностей, збагачення життєвого і громадянського досвіду [21].

На думку В.Грабовського, державно-громадське управління освітою – це процес поєднання діяльності державних та суспільних суб'єктів управління в

інтересах людини, соціуму, влади. Водночас державно-громадське управління освітою визначається як інтеграція трьох напрямів роботи: демократизації діяльності органів державної влади й управління освітою; розвитку самоврядних асоціацій учасників освітньої діяльності (професійних асоціацій педагогів, органів учнівського й батьківського самоврядування всіх рівнів); організації громадських органів управління освітою, у яких представлено всі верстви населення [6].

Л. Гаєвська визначає державно-громадське управління як вид управління, що поєднує діяльність суб'єктів управління державного й громадського характеру і має на меті забезпечення й організацію функціонування галузі освіти [5].

Г. Єльнікова зазначає, що механізм державно-громадського управління освітою може реалізовуватися за допомогою використання трьох моделей, а саме: моделі структурно-громадського супроводу, моделі інформаційно-громадського супроводу та моделі субординаційно-проміжного партнерства.

Указані моделі передбачають взаємовплив, взаємне пристосування поведінки всіх суб'єктів освітнього процесу. Їх діяльність будується на діалогічній основі, яка забезпечується спільним виробленням реалістичної мети, плануванням кроків для її досягнення [7].

С. Королюк підкреслює, що переконливою ознакою державно-громадського управління вважається поява горизонтальних управлінських структур у вигляді піклувальних рад, рад закладів освіти, асоціацій, освітницьких фондів, громадських організацій тощо. Водночас, як показує досвід, сам факт наявності піклувальних рад (чи інших аналогічних структур) не можна розглядати як ознаку державно-громадського управління, оскільки в таких структурах не ухвалюються будь-які рішення, обмежуючись погодженням з рішеннями, які ухвалює адміністрація закладів освіти; у певних закладах вони існують формально; не завжди і не скрізь можна створити «горизонтальні» управлінські структури (наприклад, через відсутність необхідних людей, які могли б увійти до складу Піклувальної ради). Проте завжди є можливість організувати діалог з місцевим соціумом з актуальних проблем розвитку освіти, який розглядається як одна з принципових змін у системі управління освітою.

На основі вивчення нормативних документів, літератури та наукових праць з теми дослідження нами визначено, що реформування моделі управління освітою в Україні є пріоритетним і відповідає загальним тенденціям розвитку державотворення, які орієнтуються на активне залучення громадськості до вирішення суспільних проблем, а отже, об'єднують дві складові: державну та громадську, тобто становлять інтегровану державно-громадську модель управління.

Характерною ознакою переходу до державно-громадського управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти є створення недержавних структур, які розширюють можливості закладу освіти щодо вибору партнерів для забезпечення надання якісних освітніх послуг та ресурсного забезпечення, а також соціально-реабілітаційних центрів, благодійних фондів, громадських організацій, об'єднань роботодавців та інших організацій, які підтримують і реалізують освітні ініціативи.

Серед основних ознак державно-громадського управління, передусім, слід виокремити таке: спільна управлінська діяльність державних і недержавних структур у керівництві інноваційними освітніми проектами; ухвалення рішень державним органом управління з обов'язковим узгодженням проекту рішення з представниками громадськості; делегування частини владних повноважень структурам, що представляють інтереси певних груп громадськості [8].

У сучасній освітній практиці поняття «державно-громадське» та «громадсько-державне управління» зустрічаються досить часто, що підкреслює становище, згідно з яким суспільство створює державу як інструмент досягнення власних цілей, що характеризує демократичне суспільство. Проте в центрі уваги знаходиться саме державний заклад професійної (професійно-технічної) освіти, і саме держава (в особі директора закладу професійної (професійно-технічної) освіти) виступає ініціатором розвитку взаємодії з громадськістю на рівні закладу освіти.

Державно-громадське управління має вертикальну будову й знаходиться під контролем у держави, диктує умови нижчим організаціям (зокрема закладу професійної (професійно-технічної) освіти). Це чітко прослідковується в текстах Закону України «Про освіту», де обґрунтовуються цілі, завдання, функції держави стосовно освітніх установ – механізми державного управління. Однак у Законі присутня (хоча і меншою мірою) громадська складова, наприклад, право освітніх установ створювати освітні об'єднання – асоціації, фонди, тобто громадські структури [3].

З іншого боку, громадські структури управління залишаються нерозвиненими й частково через просте небажання цього партнерства з боку державних структур.

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти, як соціально-культурний центр, є місцем інтересів як держави, так і громади, одночасно часткою суспільного життя й елементом структури, підвладної державному контролю. В умовах розвитку демократії й розширення практики співуправління заклад професійної (професійно-технічної) освіти все більше спиратиметься на громадські організації й громади. Це допоможе завершити

перехід від політики патронажу й домінування державного над громадським до їх конструктивного партнерства та взаємодії.

Громадське самоврядування в закладі професійної (професійно-технічної) освіти – це право учасників освітнього процесу як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування колективно вирішувати питання організації та забезпечення освітнього процесу, захисту їхніх прав та інтересів, організації дозвілля та оздоровлення, участі у громадському нагляді (контролі) та в управлінні закладом професійної (професійно-технічної) освіти у межах повноважень, визначених його установчими документами та законодавством [20].

Серед головних принципів розвитку державно-громадського управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти слід виокремити, передусім демократичність, відкритість, взаємодію, узгодженість, спільну участь у здійсненні навчально-виробничого і навчально-виховного процесів, спільне управління та взаємний контроль.

Відповідно до змісту Національної стратегії розвитку освіти в Україні гнучка, цілеспрямована, ефективна система державно-громадського управління освітою, що забезпечує інтенсивний розвиток та якість освіти, спрямованість її на задоволення потреб країни та запитів особистості, передбачає оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління професійною (професійно-технічною) освітою; перерозподіл функцій і повноважень між центральними та регіональними органами управління професійною (професійно-технічною) освітою, органами місцевого самоврядування, закладами й установами професійної (професійно-технічної) освіти; розроблення системи заходів (нормотворчих, науково-методичних, фінансово-економічних тощо) щодо впровадження децентралізації управління, автономії закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти, розширення їх прав і можливостей щодо фінансової самостійності; апробацію і впровадження різних моделей державно-громадського управління розвитком закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти; перехід до програмно-цільового управління тощо.

Отже, стратегія розвитку освіти визначає актуальну тенденцію сприйняття освіти як найважливішої сфери для розвитку громадянського суспільства завдяки провадженню моделі державно-громадського управління, посиленню ролі та взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними суб'єктами і партнерами [17].

Важливе значення для забезпечення ефективності та надійності впровадження політики та процедури громадського самоврядування

безпосередньо у закладі професійної (професійно-технічної) освіти має діяльність органів самоврядування працівників закладу професійної (професійно-технічної) освіти; органів самоврядування здобувачів освіти; органів батьківського самоврядування та інших органів громадського самоврядування учасників освітнього процесу.

Вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу професійної (професійно-технічної) освіти є загальні збори (конференція) трудового колективу. Повноваження, відповідальність, засади формування та діяльності органів громадського самоврядування визначаються спеціальними законами й установчими документами закладу освіти [3].

Для виконання перспективних завдань розвитку закладу професійної(професійно-технічної) освіти, залучення фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з основних напрямів розвитку і здійснення контролю за їх використанням, ефективної взаємодії закладу професійної (професійно-технічної) освіти з органами державної влади й органами місцевого самоврядування, науковою громадськістю, громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами передбачається утворення наглядової (підкувальної) ради закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Важливе значення для забезпечення ефективності підготовки конкурентоздатного фахівця у закладі професійної (професійно-технічної) освіти, визначення та координації основних напрямів діяльності, дотримання мети його утворення, нагляду за управлінням, переданим йому майном має є наглядова (підкувальна) рада. Наглядова (підкувальна) рада закладу професійної (професійно-технічної) освіти сприяє виконанню перспективних завдань його розвитку, залученню фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з основних напрямів розвитку і здійснення контролю за їх використанням, ефективній взаємодії закладу професійної (професійно-технічної) освіти із суб'єктами господарської діяльності (роботодавцями, їх об'єднаннями, професійними спілками, іншими стейкхолдерами), з державними органами й органами місцевого самоврядування, громадськістю, суспільно-політичними організаціями в інтересах розвитку та підвищення якості освітньої діяльності і конкурентоспроможності закладу професійної (професійно-технічної) освіти, здійснює громадський контроль за його діяльністю.

Наглядова (підкувальна) рада закладу професійної (професійно-технічної) освіти створюється за рішенням засновника відповідно до спеціальних законів. Порядок її формування, її відповідальність, перелік і строк повноважень, а також порядок діяльності визначаються спеціальними законами й установчими документами закладу професійної освіти.

Члени наглядової (підкувальної) ради закладу професійної (професійно-технічної) освіти мають право брати участь у роботі його колегіальних органів з правом дорадчого голосу. При цьому до складу наглядової (підкувальної) ради не можуть входити здобувачі освіти та працівники цього закладу.

Відповідно до законодавства наглядова (підкувальна) рада має право: брати участь у визначенні стратегії розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти та контролювати її виконання; сприяти залученню додаткових джерел фінансування; аналізувати й оцінювати діяльність закладу професійної (професійно-технічної) освіти та його керівника; контролювати виконання кошторису та/або бюджету закладу професійної (професійно-технічної) освіти і вносити відповідні рекомендації та пропозиції, що є обов'язковими для розгляду керівником закладу професійної (професійно-технічної) освіти; вносити засновнику закладу професійної (професійно-технічної) освіти подання про заохочення або відкликання керівника закладу з підстав, визначених законом; здійснювати інші права, визначені спеціальними законами та/або установчими документами закладу професійної (професійно-технічної) освіти [3].

У кожному регіоні (області) може утворюватися і здійснювати відповідну діяльність регіональна рада професійно-технічної освіти або рада стейкхолдерів професійної освіти, що є координаційним органом з питань визначення та впровадження державної і регіональної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Типове положення про регіональну раду професійно-технічної освіти, про раду стейкхолдерів професійної освіти та порядок їх утворення затверджується Міністерством освіти і науки України [20].

Регіональна рада професійно-технічної освіти при обласній державній адміністрації (далі – Рада) є постійним органом обласної державної адміністрації, що утворюється для координації діяльності зацікавлених органів та організацій у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема щодо визначення регіонального замовлення на підготовку фахівців, робітничих кадрів, модернізації мережі професійно-технічних навчальних закладів і підвищення ефективності їх роботи. Рада у своїй діяльності керується Конституцією України та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, розпорядженнями обласної державної адміністрації, а також положенням про її діяльність.

Основними завданнями Ради є: 1) погодження рішень уповноважених органів з питань реалізації освітньої політики області, зокрема, щодо зміни мережі професійно-технічних навчальних закладів, обсягів їх фінансування, напрямів підготовки кадрів навчальними закладами; 2) погодження регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів;

3) підготовка пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів із питань розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, підвищення якості трудового потенціалу області; 4) аналіз та приведення змісту професійного навчання до технологічних вимог підприємств області, сприяння інтеграції навчально-виробничого процесу професійно-технічних навчальних закладів із технологіями виробництва в області; 5) розроблення пропозицій щодо надання фінансової підтримки професійно-технічним навчальним закладам, сприяння в пошуку, залученню інвесторів та реалізації міжнародних проектів, інших позабюджетних джерел на розвиток професійної (професійно-технічної) освіти, формування ринку праці; 6) виконання інших завдань, передбачених положенням про Раду.

Рада має право: 1) запитувати та одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування та їх асоціацій, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій необхідну інформацію, документи і матеріали; 2) запрошувати на свої засідання та залучати для розгляду питань, що належать до компетенції Ради, керівників і представників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх асоціацій, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій, вітчизняних та іноземних учених, експертів (за їхньою згодою); 3) створювати тимчасові робочі групи, інші робочі органи для розроблення і детального опрацювання окремих питань, що належать до компетенції Ради, визначати порядок їх роботи, залучати в таких групах експертів і фахівців (відповідно за їхньою згодою або за погодженням з їхніми керівниками), координувати та коригувати роботу створених тимчасових робочих груп, заслуховувати їх звіти; 4) організовувати конференції, семінари, круглі столи, наради, а також інші заходи із питань, що належать до компетенції Ради.

Рада під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями.

Склад Ради затверджується розпорядженням обласної державної адміністрації. Голова Ради організовує її роботу та забезпечує виконання покладених на неї завдань. Секретар Ради здійснює організаційне забезпечення її діяльності та ведення діловодства, оформлення протоколів, розсилку та зберігання відповідних документів, передачу їх в установленому порядку до архіву апарату обласної державної адміністрації.

Основною формою роботи Ради є засідання, які проводяться за потреби, але не рідше одного разу на півріччя. Засідання є правомочним, якщо на ньому присутня більш, як половина членів Ради. Засідання Ради веде голова, а за його відсутності – заступник голови. Рішення Ради ухвалюються більшістю присутніх на засіданні членів Ради відкритим голосуванням. У разі рівного

розподілу голосів вирішальним є голос головуючого. За результатами засідання оформлюється протокол, який підписують головуючий та секретар Ради. У разі потреби протокол надсилається членам Ради та іншим органам. Член Ради, який не підтримує пропозиції (рекомендації), може викласти свою думку в письмовій формі. Цей документ додається до протоколу.

Пропозиції та рекомендації Ради можуть бути реалізовані за допомогою ухвалення обласною державною адміністрацією рішення (видання розпорядження, доручення), проект якого вносить Рада відповідно до своїх повноважень.

Як правило, організаційне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Ради здійснює управління освіти і науки обласної державної адміністрації.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2015 року затверджено зміни до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, які сприятимуть подальшій їх автономії. Зокрема надається право закладу самостійно визначати основні напрями діяльності в поточному навчальному році.

З процесу підготовки документації з планування навчально-виробничої діяльності вилучено такі документи, як перелік навчально-виробничих робіт із професії на семестр чи на курс навчання та плани виробничого навчання на місяць.

Спрощено розроблення робочих навчальних планів за професіями для певного ступеня професійно-технічної освіти. Педагогічний працівник також має право самостійно ухвалювати рішення щодо підготовки учнів до кваліфікаційної атестації, а саме: стосовно вибору обладнання кабінету, навчально-наочних посібників, довідників, технологічних карт та інших матеріалів. З урахуванням варіативного компонента він може розробляти власні (авторські) навчальні програми, змінюючи розподіл годин між темами, тощо.

Повноваження і відповідальність за розроблення навчальних планів і програм, які б враховували вимоги роботодавців до змісту навчання, доцільно було б передати регіонам та безпосередньо закладам професійної (професійно-технічної) освіти відповідного профілю. Важливим є також питання щодо проведення незалежного оцінювання якості компетенцій випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти та інших категорій громадян, які набули їх у процесі трудової діяльності чи завдяки неформальній освіті. Така практика існує в багатьох країнах Європейського Союзу й дає позитивні результати (наприклад, в Іспанії, Данії, Нідерландах). За таких умов працівник зацікавлений у постійному підвищенні своєї кваліфікації, набутої у різний спосіб. Для реалізації такої

моделі в Україні необхідно створити незалежні інституції сертифікації кваліфікацій [20].

Набуває актуальності подальший розвиток самоврядування взагалі та учнівського самоврядування у системі професійної (професійно-технічної) освіти зокрема. Адже самоврядування – один із головних принципів діяльності учнівської спільноти. Досвід багатьох європейських країн показує, що саме учнівське самоврядування – це не лише самостійне вирішення різних питань, а й самостійне виконання, проведення, планування певних заходів, відповідальність за які несуть самі учні. Безумовно, розвиток учнівського самоврядування цікавий, насамперед, у контексті побудови міжрегіонального та міжнаціонального взаєморозуміння. Той же учнівський парламент на національному рівні не лише навчатиме молодь ухвалювати рішення, а й дасть змогу ближче пізнати однолітків з інших регіонів України та зарубіжжя.

З практичного досвіду та історії діяльності: 15 вересня 2017 року в актовій залі ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти» відповідно до плану роботи учнівського самоврядування відбулися звітні збори учнівської ради за 2016/2017 навчальний рік. Звітувала голова учнівської ради Юлія Овсієнко. Вона підбила підсумки роботи за навчальний рік, озвучила проблемні питання та побажала новообраним членам учнівської ради оптимізувати, доопрацювати деякі напрями роботи, а також надалі створювати нові, цікаві проекти. На зборах було переобрано учнівську раду Центру й ухвалено план роботи учнівського самоврядування на 2017/2018 навчальний рік.

На початку вересня 2018 року відбулися загальні батьківські збори ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти». Участь у них брали всі причетні до організації навчального процесу. Було підсумовано зроблене і намічено план подальшої діяльності Центру, зокрема у сфері навчання, виховання, харчування учнівської молоді, забезпечення початку нового навчального року.

Як відзначив у своєму виступі директор ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти» М. Лопата, чимало зроблено для вдосконалення наявної навчально-матеріальної бази та підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників. Створено всі умови для якісного засвоєння загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, для набуття професійної майстерності. Про результативність роботи закладу доповіла заступник директора з навчальної частини С. Назарова, яка назвала найкращих і найактивніших учнів за минулий навчальний рік.

Значну увагу у закладі приділяють налагодженню співпраці з батьками учнів – головними вихователями своїх дітей. Адже тут

переконані, що саме від такої співпраці напряду залежить загальний успіх закладу освіти. Заступник директора з навчально-виробничої частини І. Слюсар ознайомила батьків з порядком проходження виробничої практики, правилами складання державної підсумкової атестації. На зборах був присутній оперуповноважений сектора у справах дітей Переяслав-Хмельницького відділу поліції України в Київській області М. Петрик. Він виступив з інформацією про стан злочинності та заходи щодо запобігання правопорушенням серед неповнолітніх, про відповідальність батьків за поведінку своїх дітей.

Система державно-громадського управління полягає в забезпеченні оптимального поєднання державних і громадських органів управління закладом освіти на основі врахування громадської думки й залучення громадян до ухвалення управлінських рішень, які стосуються навчально-виховного, навчально-виробничого процесів, громадськості, держави і самоврядування.

У закладі освіти є два основних різновиди громадських органів. Перший – окремі органи педагогічного, учнівського та батьківського самоврядування: педагогічна рада, учнівська рада, батьківський комітет; а другий – органи спільного управління педагогів, учнів та їхніх батьків, яким надано статус органів громадського управління закладом: загальні збори (конференція), рада училища. Педагогічна рада – постійний дорадчий колегіальний орган, до складу якого входять усі педагогічні працівники закладу освіти. Рада визначає основні напрями і завдання, конкретні форми роботи педагогічного колективу, ухвалює рішення з основних принципових питань діяльності навчального закладу. Головою педагогічної ради є директор закладу освіти.

Загальні збори (конференція) є вищим колегіальним органом державно-громадського управління закладом освіти. Термін їх повноважень становить один рік. Загальні збори чи конференція правомочні, якщо в їх роботі бере участь не менше половини делегатів кожної з трьох категорій. Рішення ухвалюється простою більшістю голосів присутніх делегатів.

Загальні збори (конференція) скликаються не менше двох разів на рік (у жовтні та травні).

От же, загалом організаційну структуру державно-громадського управління у закладі професійної (професійно-технічної) освіти становлять: наглядова рада, директор закладу освіти і педагогічна рада (як носії державного управління); а також учнівське самоврядування, батьківський комітет, рада училища, загальноучилищні збори (конференція) (як носії громадського управління).

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що в умовах децентралізації влади в Україні модернізація системи освіти, її перехід на новий термін і зміст навчання, розвиток державно-громадського управління освітою та поступовий перехід до громадсько-державної форми управління можливі лише за умови ефективного управління галуззю на місцях.

Досвід багатьох країн показує, що демократизація суспільства супроводжується пошуками таких варіантів управління освітою, які найбільш вдало б забезпечували підтримку закладів освіти з боку місцевої громади. Зрозуміло, що під час переходу до нових засад діяльності в освітній сфері доцільно відмовитися від системи централізованого управління мережею закладів професійної (професійно-технічної) освіти і передати відповідальність місцевим органам виконавчої влади, на території яких вони перебувають. Такий процес прийнято називати децентралізацією управління освітою, хоча цей термін не відображає всіх нюансів та особливостей діяльності закладів освіти, підвищення їх автономії та зміцнення зв'язків із суспільством, соціальними партнерами, виробництвом.

У нових соціально-економічних умовах система управління освітою поступово набуває ознак громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління, що має забезпечити перехід України до постінформаційного суспільства [11], [19].

Набуває актуальності подальший розвиток самоврядування працівників закладу освіти, здобувачів освіти, батьківського самоврядування, інших органів громадського самоврядування учасників освітнього процесу.

Насамперед, нова система управління професійною (професійно-технічною) освітою поступово утверджується як державно-громадська, що має забезпечити прискорений випереджувальний інноваційний розвиток, а також забезпечити умови для відтворення особистості соціокультурного середовища розвитку, самоствердження та самореалізації протягом всього життя.

У закладі професійної (професійно-технічної) освіти утворюється наглядова рада для визначення та координації основних напрямів діяльності закладу освіти, дотримання мети його утворення, нагляду за управлінням переданим йому майном. Наглядова рада закладу, як правило, сприяє виконанню перспективних завдань його розвитку, залученню фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з

основних напрямів розвитку і здійснення контролю за їх використанням, ефективній взаємодії закладу професійної освіти із суб'єктами господарської діяльності (роботодавцями, їх об'єднаннями, професійними спілками, іншими стейкхолдерами), з державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськістю, суспільно-політичними організаціями в інтересах розвитку та підвищення якості освітньої діяльності і конкурентоспроможності закладу професійної (професійно-технічної) освіти, здійснює громадський контроль за його діяльністю.

Характерні для сучасного українського суспільства соціальні, політичні та економічні процеси вимагають визначення пріоритетів у змісті, принципах, функціях освіти, провідних засадах її розвитку. Ключовим пріоритетом державної освітньої політики є державно-громадське управління освітніми закладами. У системі сучасної освіти відбувається перебудова взаємин учасників освітньої діяльності на демократичній, партнерській основі. До управління закладами освіти, окрім державних органів управління освітою, поступово долучаються педагоги, учні, їхні батьки та громада.

Стратегія розвитку освіти визначає актуальну тенденцію сприйняття освіти як найважливішої сфери для розвитку громадянського суспільства завдяки провадженню моделі державно-громадського управління, посиленню ролі та взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними суб'єктами і партнерами.

Однак в управлінні закладом професійної (професійно-технічної) освіти все ще переважає державний компонент, в якому позиції громади представлено не повною мірою. Переведення управління освітою на задекларований у нормотворчих документах державно-громадський рівень змінює цілі цього процесу й передбачає проходження низки певних взаємопов'язаних етапів, кожний з яких висуває свої завдання й є обов'язковим перехідним шаблоном до наступного.

На думку К. Постол, найголовнішою умовою для встановлення дієвої взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства як суб'єктів освітньої політики є розвиток нормативно-правового регулювання зазначеного питання, який окреслює форми, принципи та напрями такої взаємодії і встановлює чіткий механізм упровадження цілей державно-громадського управління освітою [14].

Досягнення державно-громадського рівня управління закладом освіти гальмується низкою чинників, усунення яких потребує уваги як з боку самих цих закладів, так і (а скоріше, насамперед) з боку держави. Серед таких чинників можна назвати: низький рівень правової культури

більшості учасників освітньої діяльності; незацікавленість значної кількості працівників і керівників у тому, щоб суспільство залучалося до управління загальноосвітніми закладами; слабе розроблення науково-методичних засад демократичного, державно-громадського управління освітою тощо.

Авторами статті зроблено аналіз наукового розуміння поняття та змісту державно-громадської моделі управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах модернізації освіти; проаналізовано правові механізми взаємодії суб'єктів сучасної моделі управління та самоврядування в освіті в умовах децентралізації управління; встановлено сутність та особливості впровадження державно-громадського управління в діяльності сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти; визначено ознаки та моделі державно-громадського управління, його принципи, що виходять із завдань держави щодо досягнення загальної рівноваги; вивчено стан взаємодії і взаємин основних суб'єктів державно-громадського управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти на прикладі Переяслав-Хмельницького центру професійно-технічної освіти Київської області.

Отже, метою державно-громадського управління професійною освітою є оптимальне поєднання державних та громадських засад в інтересах особистості, соціуму та влади. Основними його завданнями є реалізація визначених прав та обов'язків педагогічних працівників, здобувачів освіти та їхніх батьків на участь в управлінні закладами професійної освіти; демократизація державного управління освітою; задоволення потреб та інтересів учасників навчально-виховного й навчально-виробничого процесів; розвиток погоджувальних механізмів у вирішенні загальних завдань.

Проведення державно-громадського управління, порядок створення й організації діяльності громадських органів управління професійною освітою, принципи їх роботи, порядок розподілу функцій і повноважень, урегулювання питань контролю за діяльністю всіх суб'єктів й їхньої відповідальності, – усе це та інше має бути унормовано на всіх рівнях законодавства, насамперед, для того, щоб ця модель стала дієвим організаційно-правовим механізмом взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави і виконувала провідну роль у впровадженні управлінських реформ в Україні.

Перспективи подальших досліджень. Вивченню проблеми становлення та розвитку громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління професійною (професійно-технічною)

освітою приділяється все більше уваги як у сфері наукового пізнання, так і у сфері практичних питань її реалізації.

У подальших дослідженнях цієї теми важливим вбачається створення такої системної моделі провадження громадського самоврядування та розвитку державно-громадського управління в освіті України, що має супроводжувати управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління, яка буде найефективнішою в сучасних умовах суспільних змін та реформування освітньої галузі України, реалізації концепції розвитку професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до тих соціальних процесів глобального значення, складовою частиною яких вона є, а також її впровадження в межах майбутніх реформ. Основні напрями подальших досліджень проблеми мають бути пов'язані з визначенням практичних механізмів становлення професійної освіти України за допомогою громадського самоврядування та розвитку державно-громадського управління, що відповідатиме найкращим європейським та світовим зразкам.

Оскільки сьогодні в державі мають бути вироблені підходи (бачення) до стратегії децентралізації освіти, становлення та розвитку громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління професійною (професійно-технічною) освітою, то для чіткого розуміння специфічних проблем, пов'язаних із децентралізацією управління у сфері професійної (професійно-технічної) освіти України (зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти, наявністю мотивувальної і стимулювальної ролі державного і місцевих бюджетів для створення оптимальної мережі закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти, запровадженням багатоканальності фінансування, розширенням прав і відповідальності закладів освіти), необхідні, на нашу думку, подальші дослідження у цьому напрямі. Слід буде також визначити етапи та терміни реалізації процесу децентралізації й оптимізації управління системою професійної (професійно-технічної) освіти, розробити й затвердити в установленому порядку стратегію децентралізації та плани (довгостроковий і короткостроковий) їх реалізації.

Покладені в основу модернізації управління освітою конституційні принципи вимагають чіткого уявлення про їх реалізацію [13].

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] В. Андрущенко, «Державно-громадський характер управління освітою», *Вища освіта України*, № 3, с. 5–8, 2011.
- [2] *Біла книга національної системи освіти України*, В. Г. Кремень, Ред; Академія пед. наук України. Київ, Україна, 2009, 185 с.
- [3] Верховна Рада України (2017, Верес. 5). *Закон України № 2145-VIII «Про освіту»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- [4] Верховна Рада України (1999, Трав. 13). *Закон України № 651-XIV «Про загальну середню освіту»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
- [5] Л. А. Гаєвська, *Становлення державно-громадської системи управління освітою на місцевому рівні (80-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.)*. Умань, Україна: Видавництво «Софія», 2007, 63 с.
- [6] В. А. Грабовський, «Державно-громадське управління загальною середньою освітою на районному рівні», дис. канд. наук. Київ, Україна, 2006, 233 с.
- [7] Г. В. Єльнікова, «Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління», *Директор школи*, № 40(280), с. 10–11, 2003.
- [8] С. В. Королук, «Особливості громадсько-державного управління в діяльності сучасної школи». *Теорія та методика управління освітою*, № 3, 2010. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10kormsa.pdf>.
- [9] Кабінет Міністрів України (2010, Серп. 27). *Постанова «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад» № 778*. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/778-2010-%D0%BF>.
- [10] Кабінет Міністрів України (2000, Черв. 06). *Постанова «Про затвердження Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад» № 660*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-93-%D0%BF>.
- [11] В. Кремень, «Державно-громадська модель управління освітніми змінами», *Директор школи*, № 4, 2001.
- [12] Міністерство освіти і науки України (2001, Лют. 05). *Наказ «Про затвердження Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу» № 45*. [Електронний ресурс].
Доступно: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/3079/.

- [13] О. Михайленко, «Державно-громадське управління освітою», *Директор школи*. Київ, Україна, № 1, с. 46–51, 2007.
- [14] К. А. Постол, «Державно-громадська модель управління освітою як напрямок сучасного державотворення в Україні», *Право*, Вип. 24, с. 221–226, 2014. (Серія 18 «Економіка і право»). [Електронний ресурс]. Доступно: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7386/1/Postol.pdf>.
- [15] Президент України (2002, Квіт. 17). Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» 347/2002. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
- [16] Президент України (2013, Черв. 25). Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» 344/2013. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
- [17] *Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект* / Н. Г. Протасова, В. І. Луговий, Ю. О. Молчанова [та ін.]; Н. Г. Протасова, Ред. Київ – Львів, Україна: НАДУ, 2012, 456 с. [Електронний ресурс]. Доступно: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/43149163-90e1-4bdb-a2f2-d04dd0c9cbc9.pdf.
- [18] В. Б. Рогова, «Упровадження державно-громадського управління в закладах системи середньої освіти», *Народна освіта*, Вип. 3, 2007. [Електронний ресурс].
Доступно: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/3/statti/3rogova/rogova.htm.
- [19] Є. Суліма, «Вища освіта в контексті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», *Вища школа*, № 3, с. 7–10, 2012.
- [20] В. В. Супрун, «Теоретичні та практичні аспекти регулювання професійної освіти в Україні», *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць*. Київ, Україна: Атопол Груп, вип. 2(31), с. 108–123, 2016. (Серія «Управління та адміністрування»).
- [21] Natalia KLOKAR, «Розвиток професійних компетентностей керівників місцевих органів управління освітою в умовах децентралізації», PRACE NAUKOWE Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, *Rocznik Polsko-Ukraiński*, t. XVIII, s. 399–413, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://wp.ujd.edu.pl/rocznik/uploads/Rocznik%20Ca%20C5%82o%20C5%9B%20C4%87.pdf>.

PUBLIC-PUBLIC ADMINISTRATION IN PROFESSIONAL (VOCATIONAL) EDUCATION AS A PRIORITY STATE EDUCATIONAL POLICY

Vyacheslav Suprun,

Ph.D. of economics, associate professor
Professor of the Department of Public Administration
and Management Education
Central Institute of Postgraduate Education
School of Business Administration
"University of Management Education",
Kyiv, Ukraine.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3117-5834>
proftekhosvita@i.ua

Nikolai Lopata,

director of the Pereyaslav-Khmelnitsky Center
vocational education of the Kiev region,
post-graduate student of the Department of Public Administration
and Management Education
Central Institute of Postgraduate Education
School of Business Administration
"University of Management Education",
Pereyaslav-Khmelnitsky, Ukraine.
ptu_22_phm@ukr.net

Abstract. The article outlines the scientific and methodological principles of the implementation of public self-government and the development of public administration in the education of Ukraine: the purpose, main tasks, content, features, principles and models of state and public management of professional (vocational) education institutions in the modern conditions of education modernization are described and decentralized management. In the new socio-economic conditions, the modern educational management system gradually becomes a sign of public self-government and state-public model of governance, which should ensure the transition of Ukraine to the post-informational society. The modern system of management of professional (vocational) education should provide accelerated advanced innovative development, as well as create conditions for the reproduction of the socio-cultural environment for the development, self-affirmation and self-realization of the person throughout his life. At the same time, the scientific and theoretical substantiation of the state-public model of management in the institution of (vocational) education and the development of recommendations for the implementation of public self-government and the development of state and public administration in professional (vocational) education as a priority of the state educational policy of Ukraine in modern conditions of modernization of education and decentralization of

management. The condition of effective management of education is the interaction of public authorities with public authorities who have the right to make proposals for the formation of a state educational policy, to solve issues of educational, research, methodological, financial and economic activity of professional (vocational) education institutions within defined current legislation. The authors of the article attempt an analysis of the scientific understanding of the concept and content of public self-government and the state-public model of management of educational institutions; the scientific and methodological foundations of state and public management of institutions of vocational (vocational) education are researched; the essence and peculiarities of the introduction of public self-government and state and public administration in the activity of the modern institution of professional (vocational) education are considered; the state of interaction and mutual relations of the main subjects of state and public administration by the institution of professional (vocational) education – Pereyaslav-Khmelnysky Center of vocational education of the Kyiv region is analyzed.

Keywords: management; public self-government; pupils municipality; student council; supervisory (guardianship) council; parental committee; professional (vocational) education; decentralization.

ГОСУДАРСТВЕННО-ОБЩЕСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ (ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОМ) ОБРАЗОВАНИИ КАК ПРИОРИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

Супрун Вячеслав Васильевич,

кандидат экономических наук, доцент,
профессор кафедры публичного
администрирования и менеджмента образования
Центрального института последипломного образования
ГВУЗ «Университет менеджмента образования»,
Киев, Украина.

ORCID иD: <https://orcid.org/0000-0003-3117-5834>

proftekhosvita@i.ua

Лопата Николай Петрович,

директор Переяслав-Хмельницкого центра
профессионально-технического образования
Киевской области, аспирант кафедры публичного
администрирования и менеджмента образования
Центрального института последипломного образования
ГВУЗ «Университет менеджмента образования»,
Переяслав-Хмельницкий, Украина.

ptu_22_phm@ukr.net

Аннотація. В статті розкриваються науково-методическі основи здійснення громадського самоуправління і розвитку державно-громадського управління в освіті України: охарактеризовані мета, основні завдання, зміст, ознаки, принципи і моделі державно-громадського управління закладами професійного (професійно-технічного) освіти в сучасних умовах модернізації освіти і децентралізації управління. В нових соціально-економічних умовах сучасна система управління освітою поступово набуває ознаки громадського самоуправління і державно-громадської моделі управління, яка повинна забезпечити перехід України до постінформаційного суспільства. Сучасна система управління професійним (професійно-технічним) освітою повинна забезпечити прискорене опережувальне інноваційне розвиток, а також створити умови для виробництва соціокультурної середовища для розвитку, самоствердження і самореалізації особистості на протязі всієї життя. При цьому важливе значення набуває науково-теоретичне обґрунтування державно-громадської моделі управління в закладі професійного (професійно-технічного) освіти і розробка рекомендацій по здійсненню громадського самоуправління і розвитку державно-громадського управління в професійному (професійно-технічному) освіті як пріоритет державної освітньої політики України в сучасних умовах модернізації освіти і децентралізації управління. Важливим умовою ефективного управління освітою є взаємодія органів державної влади з органами громадського самоуправління, які мають право вносити пропозиції по формуванню державної освітньої політики, вирішувати питання освітньої, науково-дослідницької, методическої, фінансово-економічної діяльності закладів професійного (професійно-технічного) освіти в межах визначених діючим законодавством повноважень. Авторами статті здійснено спробу аналізу наукового розуміння поняття і змісту громадського самоуправління і державно-громадської моделі управління освітніми закладами; досліджені науково-методологічні основи державно-громадського управління закладами професійного (професійно-технічного)

образования; рассмотрены сущность и особенности внедрения общественного самоуправления и государственно-общественного управления в деятельности современного заведения профессионального (профессионально-технического) образования; проанализировано состояние взаимодействия и взаимоотношений основных субъектов государственно-общественного управления заведением профессионального (профессионально-технического) образования – Переяслав-Хмельницкого центра профессионально-технического образования Киевской области.

Ключевые слова: управление; общественное самоуправление; ученическое самоуправление; ученический совет; наблюдательный (попечительский) совет; родительский комитет; профессиональное (профессионально-техническое) образование; децентрализация.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. Andrushchenko»Derzhavno-hromadskyi kharakter upravlinnia osvitoiu», Vyshcha osvita Ukrainy, № 3, s. 5–8, 2011.
- [2] Bila knyha natsionalnoi systemy osvity Ukrainy, V. H. Kremen, Red; Akademiia ped. nauk Ukrainy. Kyiv, Ukraina, 2009, 185 s.
- [3] Verkhovna Rada Ukrainy (2017, Veres. 5). Zakon Ukrainy № 2145-VIII «Pro osvitu». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- [4] Verkhovna Rada Ukrainy (1999, Trav. 13). Zakon Ukrainy № 651-XIV «Pro zahalnu seredniu osvitu». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
- [5] L. A. Haievska, Stanovlennia derzhavno-hromadskoi systemy upravlinnia osvitoiu na mistsevomu rivni (80-ti rr. KhKh – pochatok KhKhI st.). Uman, Ukraina: Vydavnytstvo «Sofia», 2007, 63 s.
- [6] V. A. Hrabovskyi, «Derzhavno-hromadske upravlinnia zahalnoi serednoi osvitoiu na raionnomu rivni», dys. kand. nauk. Kyiv, Ukraina, 2006, 233 s.
- [7] H. V. Yelnykova, «Teoretychni pidkhody do modeliuvannia derzhavno-hromadskoho upravlinnia», Dyrektor shkoly, № 40(280), s. 10–11, 2003.
- [8] S. V. Koroliuk, «Osoblyvosti hromadsko-derzhavnoho upravlinnia v diialnosti suchasnoi shkoly». Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu, № 3, 2010. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10kormsa.pdf>.
- [9] Kabinet Ministriv Ukrainy (2010, Serp. 27). Postanova «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zahalnoosvitnii navchalnyi zaklad» № 778. [Elektronnyi resurs].

- Dostupno: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/778-2010-%D0%BF>.
- [10] Kabinet Ministriv Ukrainy (2000, Cherv. 06). Postanova «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro serednii zahalnoosvitnii navchalno-vykhovnyi zaklad» № 660. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-93-%D0%BF>.
- [11] V. Kremen, «Derzhavno-hromadska model upravlinnia osvity zminy», Dyrektor shkoly, № 4, 2001.
- [12] Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2001, Liut. 05). Nakaz «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pikluvalnu radu zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu» № 45. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/3079/.
- [13] O. Mykhailenko, «Derzhavno-hromadske upravlinnia osvity», Dyrektor shkoly. Kyiv, Ukraina, № 1, s. 46–51, 2007.
- [14] K. A. Postol, «Derzhavno-hromadska model upravlinnia osvity yak napriamok suchasnoho derzhavotvorennia v Ukraini», Pravo, vyp. 24, s. 221–226, 2014. (Serii 18 «Ekonomika i pravo»). [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7386/1/Postol.pdf>.
- [15] Prezydent Ukrainy (2002, Kvit. 17). Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity» 347/2002. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
- [16] Prezydent Ukrainy (2013, Cherv. 25). Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku» 344/2013. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
- [17] Reformuvannia osvity v Ukraini: derzhavno-upravlinskyi aspekt / N. H. Protasova, V. I. Luhovyi, Yu. O. Molchanova [ta in.]; N. H. Protasova, Red. Kyiv – Lviv, Ukraina: NADU, 2012, 456 s. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/43149163-90e1-4bdb-a2f2-d04dd0c9cbc9.pdf.
- [18] V. B. Rohova, «Uprovdzhennia derzhavno-hromadskoho upravlinnia v zakladakh systemy serednoi osvity», Narodna osvita, vyp. 3, 2007. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/3/statti/3rogova/rogova.htm.
- [19] Ye. Sulima, «Vyshcha osvita v konteksti Natsionalnoi stratehii rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky», Vyshcha shkola, № 3, s. 7–10, 2012.
- [20] V. V. Suprun, «Teoretychni ta praktychni aspekty rehuliuвання profesiinoi osvity v Ukraini», Visnyk pisliadyplomnoi osvity: zb. nauk. prats. Kyiv,

Ukraina: Atopol Hrup, вып. 2(31), s. 108–123, 2016. (Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia»).

- [21] Natalia KLOKAR, «Розвиток професійних компетентностей керівників місцевих органів управління освітою в умовах децентралізації», PRACE NAUKOWE Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Rocznik Polsko-Ukraiński, t. XVIII, s. 399–413, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://wp.ujd.edu.pl/rocznik/uploads/Rocznik%20Ca%C5%82o%C5%9B%C4%87.pdf>.